

WIE HELPT DE HERKOMST VAN EEN FAMILIEWAPEN TE ACHTERHALEN?

Mijn naam is Alex Kussendrager en ik verzamel **bakenloodjes** en **loden penningen** met een (tijdelijke) betaalfunctie, zoals onder meer armenpenningen.

Bakenloodjes waren een soort belasting binnen de scheepvaart voor de instandhouding van de vuurtorens en bebakening, maar het is een algemeen begrip dat ook van toepassing is op bijvoorbeeld haven-, tol- en sluisgeld.

De loodjes worden meestal los gevonden, maar in enkele gevallen ook geborgen uit scheepswrakken o.a. uit de voormalige Zuiderzee.

Voor de loodjes heb ik een website opgezet die als vraagbaak kan dienen voor o.a. detector amateurs en andere belangstellenden zoals musea. Ook houd ik een database bij.

Het mooiste is natuurlijk om de loodjes in eigen bezit te hebben, maar ik vind het zeker zo belangrijk om achtergrond informatie te verzamelen om zo de loodjes een 'thuis haven' te kunnen geven.

Regelmatig publiceer ik over de loodjes in diverse tijdschriften, o.a. in *De Beeldenaar*.

Na deze introductie enkele voorbeelden van loodjes

Onderstaande loodjes heb ik weten te determineren en opgenomen als **type HH** op mijn site (zie www.loodjes.nl/CHH.html)

Bakenlood met het jaartal 1713, waarde 6 S(tuivers) ingestempeld.

Bakenlood met het jaartal 1715, waarde 12 (stuivers) ingestempeld. Gevonden in Dordrecht.

Bakenlood met het jaartal 1726, waarde 12 S(tuivers) ingestempeld. De keerzijde is blanko.

Familie van der Does als heren van Noordwijk (1604-1798).

Jaartal boven kroon **geklopt**, waarde **6 S** rechts of **12 S** links van de kroon. De diameter is 29 mm.

Een mooi voorbeeld van het wapen van Van der Does is nu nog aanwezig op een grafzerk in de Grote of St. Jeroenskerk in Noordwijk (zie afbeelding rechts).

Gevierendeeld 1 en 4 van der Does, 2 en 3 Van de Boekhorst.

In de tekst over de 'Vierboet' van Noordwijk wordt de naam van de familie van der Does ook nog enkele malen genoemd. (zie laatste deel tekst)

Een **klop** is een instempeling op een munt, die daarop is aangebracht op een later tijdstip dan waarop die munt werd vervaardigd. Kloppen wijzen doorgaans op een van overheidswege genomen maatregel tegen een monetair ongewenste situatie. Met een klop werd de nominale waarde van een munt veranderd (meestal verhoogd) of bevestigd en/of werd een munt weer geschikt gemaakt voor de omloop.

Op de loodjes werd echter direct voor uitgave al de waarde geklopt / gestempeld in Stuivers en niet op een later tijdstip. De waarde was namelijk afhankelijk van het type schip, hoe meer last een schip kon vervoeren, hoe hoger de waarde in stuivers welke op het lood is aangegeven.

Bakenlood met het jaartal 1711, waarde 12 en S(tuivers) ingestempeld. Gevonden langs de Waal bij Nijmegen. Eigen collectie nr. HI01

Bakenlood met het jaartal 1703, waarde 12 en S(tuivers) ingestempeld. Gevonden bij Raamsdonkveer op een grasveld op ca. 20 cm diepte.

Bakenlood met het jaartal 170?, waarde 12 en S(tuivers) ingestempeld. Gevonden bij Edam. Eigen collectie nr. HI03

Het mij onbekende wapen is type HI (zie www.loodjes.nl/CHH.html#1711)

Type HI onbekend (familie)wapen

Jaartal, waarde en S(tuivers) ingestempeld rond een (familie)wapen met een springende éénhoorn in het linker veld en in het rechter veld halve maantjes (kersen?) en een aambeeld???

Zou het iets te maken kunnen hebben met het Huis Offem en de Families van Limburg Stirum, Doys en van der Does als Heren van Noordwijk? De halve maantjes met de familie van Wassenaer?

Uit het tekstgedeelte op mijn site over de familie Van der Does

Vierboetmeesters, wat waren dat voor mensen? Een memorie uit 1750 uit het archief van Het Huis Offem en de Families van Limburg Stirum, Doys en van der Does geeft daarop het volgende antwoord:

Aldaar sijn vier vuurboetmeeste(ren) sijnde gemeenlijk stierluijden ter visvangst van Noordwijk aan zee varende. Haare dienst is ordinair voor twee jaren en twee van de selve gaan alle jare af. En aan haar luijden werd bet opzigt. der vuurboet. Soo vran reparatie. alsmeede 't kopen van colen en verdere behoefstus gedemandeert enz.

In hetzelfde archief bevindt zich ook een lijst van Noordwijkse aftredende, voorgedragen en gekozen vuurboetmeesters over de jaren 1743 t/m 1793.

Er zijn (baken)loden bekend met het familiewapen van van der Does uit 1713, 1715 en 1726 (2x).

Vuurboetstoker

In de al eerder genoemde memorie uit 1750 wordt ook de vuurboetstoker genoemd:

Verders is tot Noordwijk aan zee een vuurboetstoke, die als de zeeschuijten in de vaart sijn. des nagts de vuurboet stookt en brandende hout, welke bij commissie van de Hoog Eed. Welgeb. Vrouwe van Noordwijk daartoe werd aangestelt.

De aanstelling tot vuurboetstoker was dus een officiële aangelegenheid. Een acte uit 1750 beschrijft dit als volgt:

*Wij Theodora Odilia van Doys douainière van der Does, vrouwe van Noordwijk. Noordwijk aan zee, Langeveldt en Offem etc. etc. op het versoek aan ons gedaan. Commiteeren en stellen aan mits deesen tot **vierboetstoker** van de vierboet tot Noordwijk aan zee, Cornelis Waasdorp burger en ingesetene van onsen dorpe van Noordwijk aan zee voornoemt ende dat op soodanige baten emolumenten en proffyte als daar toe syn staande ofte nog by ons nader daar omtrent te stellen., mitsgaders op soodanige ordre en instructien als daar omtrent syn gemaakt, of na desen nog gemaakt sullen werden, waarna hij sig volkomen sal moeten regulere, ende dat alles bij provisie ende tot onse kennelijk wederseggen toe.*

*Ten oirconde deese bij ons getekent, ende met onse adelijke pitcle-
ain bekragtigt, gegeven in den Hage op de 3e Maart 1750 T.
van Doys Douairiere van der Does van Noordwijk*

De vuurboet moet er tot 1811 gestaan hebben. Een Notariële acte uit 1811 vermeldt:

*1 jul 1811 Aanbesteding van de afbraak van de vuurbaak te
Noordwijk aan Zee, staande ten Z van het dorp in de dominiale
duinen met de daarin voorhande zijnde steenkolen.*

De afbraak wordt gegund aan Pieter Meijsing te Leiden voor 527 francs en 10 centimes. De kolen worden aangekocht door J.J. Schäffer, avoué (procureur), wonende te Noordwijk, voor 18 francs en 90 centimes.

Alex Kussendrager

e-mail: alex@loodjes.nl

website: www.loodjes.nl

Een **vuurboet** of vuurbaak was een meestal vierhoekig stenen bouwseltje, staande op een hoger gelegen duintop aan de zee kust. Ze gaf een vrij zicht richting zee. Voor een dergelijk bouwsel waren ook de benaming vuurpan in gebruik. De taak van een vuurboet kwam overeen met die van de latere vuurtoren.

Een vuurboet moest aan (vooral) plaatsgebonden vissersscheepjes die in het duister de kust naderden aangeven waar zij zich, ten opzichte van het dorp waartoe de vuurboet behoorde, bevonden. Het vuur van een vuurboet werd na het invallen van het donker ontstoken, zodat in het duister van de avond of nacht een peilpunt werd gecreëerd waarop met name deze vissersscheepjes van het bewuste kustdorp of van aanpalende kustdorpjes zich konden oriënteren.

Wanneer de vuurboet functioneel is geworden, is niet exact aan te geven. Aangetroffen vastleggingen suggereren dat voorafgaand aan de vuurboeten aan de kust open vuren werden gestookt tot aan het moment waarop alle scheepjes in de haven waren aangeland. Daarna werd het vuur gedoofd. De enige leidraad richting vuurboet vormen voor wat betreft ons land de Hollandse ordonnanties en de reglementen van kustdorpen uit vroeger tijden. Los daarvan blijken ook hoogheemraadschappen een mate van zeggenschap te hebben gehad. In ieder geval zijn er vanaf de 16de eeuw in archieven notaties terug te vinden die de aanwezigheid van vuurboeten, vuurbaken of vuurpannen aantonen.

[wikipedia: vuurboet]

Detail van een tekening van Claes Jansz. Visscher gemaakt in 1615. Op de top van het duin is een vuurboet afgebeeld (Rijksmuseum RP-P-OB-80.803)